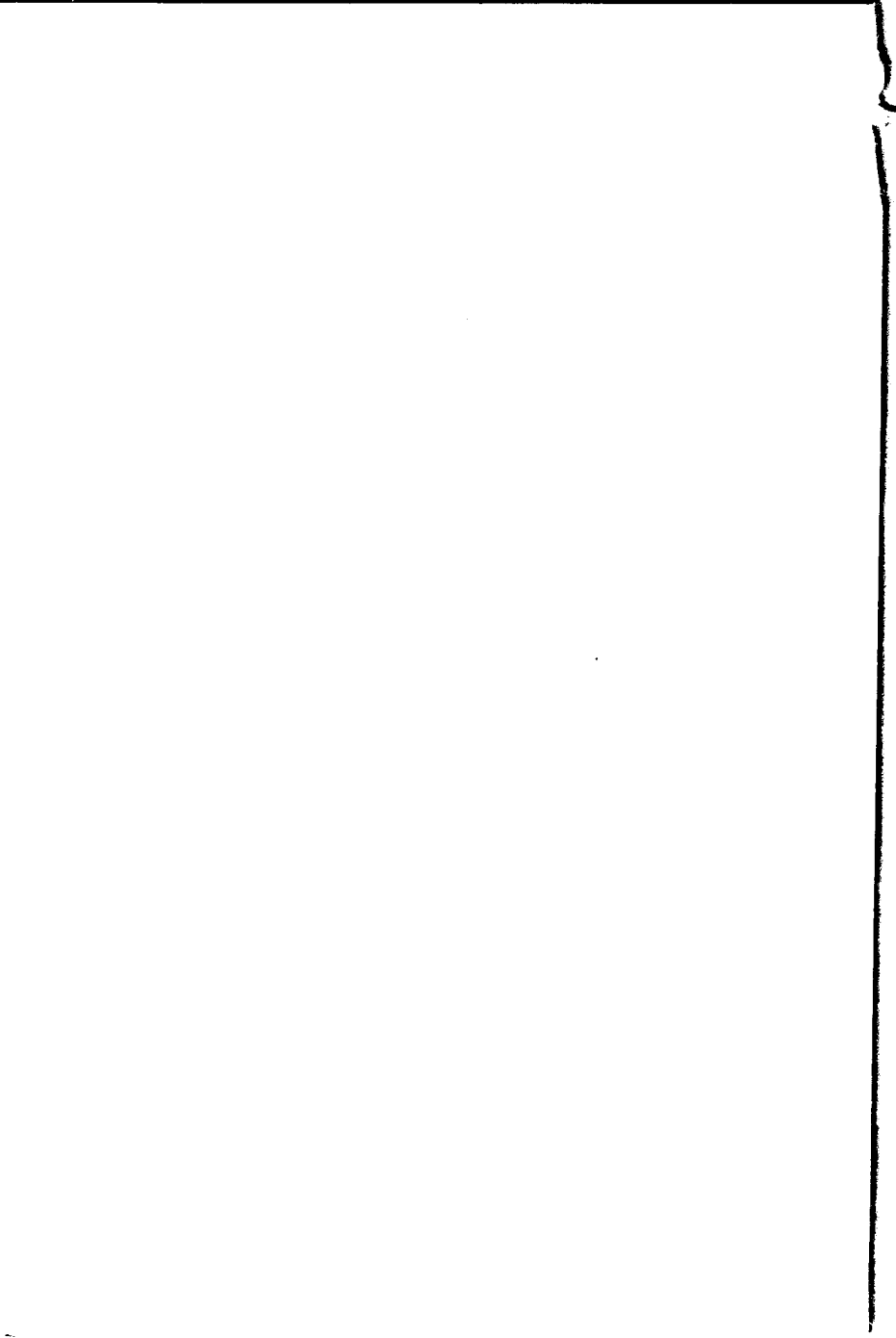

F R I H E T

FRIHET

ETT SKÅDESPEL I TRE AKTER
OM DET MODERNA AFRIKA

AB Wilhelmssons Boktryckeri
Stockholm 1955

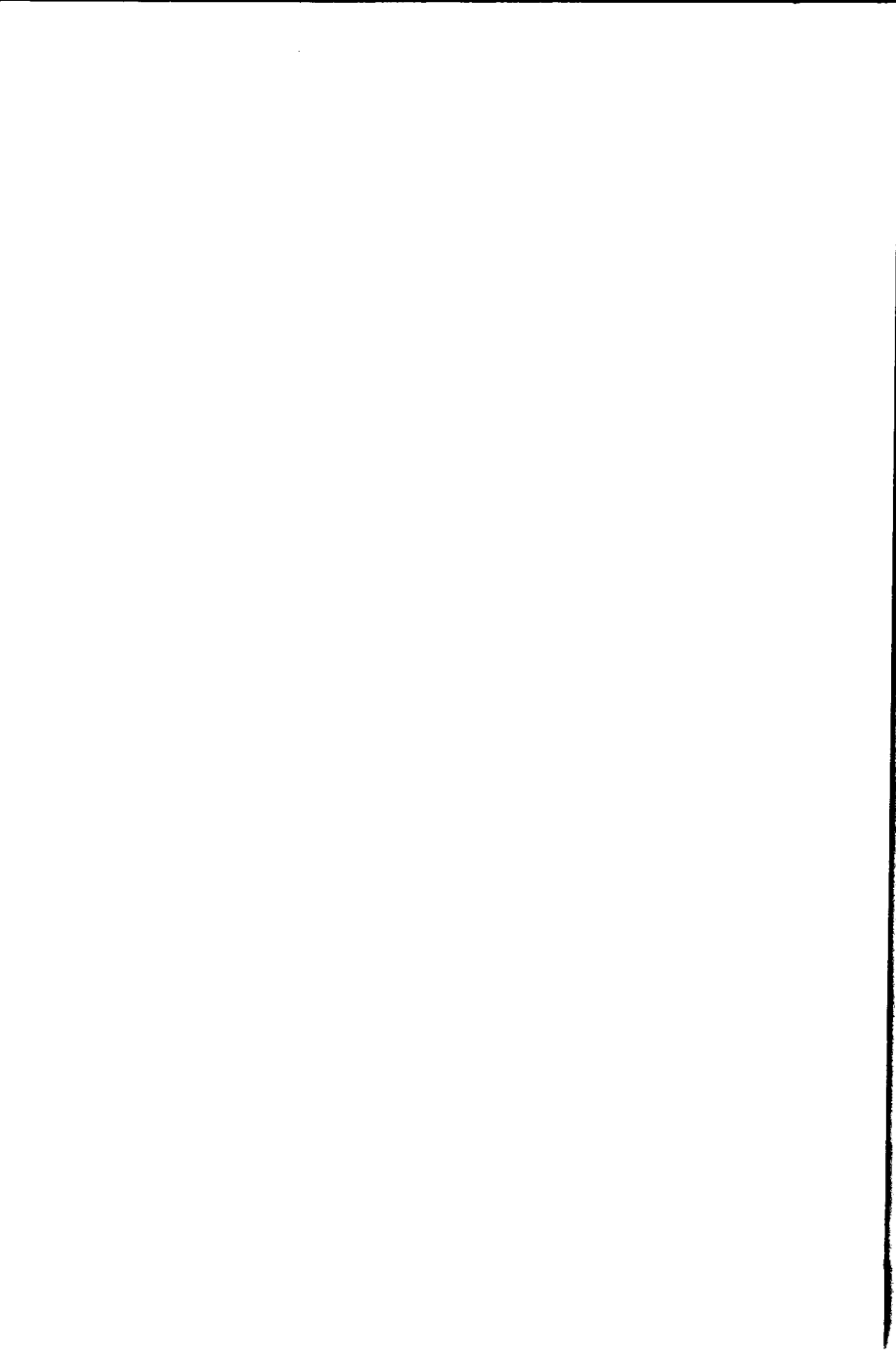
F Ö R Ö R D

”Frihet” författades och iscensattes på sex dagar av afrikaner från Syd-Afrika, Nigeria, Guldkusten och Ost-Afrika. I truppen var tre västafrikanska parlamentsledamöter, generalsekreteraren för ett av Nigerias fackförbund, stadsfullmäktige i Öst-Nigerias huvudstad, studenter från Nigeria, Kamerun och Somaliland, lärare, bl.a. ordföranden för 10.000 svarta lärare i Sydafrika, amerikanska negrer och den ledande kvinnan bland torgmånglerskorna i Lagos.

P E R S O N E R

- OBONG *Konung av Bokondo*
- ADAMU *Statsminister*
- ASUNKE *Drottning av Bokondo*
- MUTANDA *Ledare för Nyafrikanska partiet*
- JOHN PALAVER *Ledare för Afrikanska nationalist-*
partiet. Tillhör oppositionen
- FRU MAGGY PALAVER *Den förres hustru, ordförande*
för torgförsäljerskorna
- HERR ROLAND *Kolonialtjänsteman*
- FRU PAULINE MUTANDA *Mutandas hustru*
- KABALA *Kollega till Mutanda*
- TADIMA *Kollega till Mutanda*
- FRU ADAMU *Statsministerns hustru*

FÖRSTA AKTEN

A K T I

Scenen föreställer konungen av Bokondos tronsal. En storslagen portal till höger i fonden. På en upphöjning i fonden till vänster står konungens tron. En stol för drottningen står på en lägre upphöjning i förgrunden och en stol för premiärministern på en lägre upphöjning i bakgrunden. I bakgrunden till höger om premiärministern står en bekväm stol, och tre andra bekväma stolar står till höger på scenen. Dessa är avsedda för Hans Majestäts gäster, som har audiens.

Musik och trummor hörs innan och medan ridån går upp. Konungen sitter på sin tron. Medlemmar av hovet kommer in och gör i tur och ordning sin morgonbugning för honom, medan musiken fortsätter. Drottning Asunke kommer sist. Hon bugar sig och musiken upphör.

OBONG: Nå, Asunke! Vad är allt detta nya om Adamu och hans hustru? Har du hört det?
(*Han ger henne ett tecken att sätta sig på sin stol*)

ASUNKE: Ers Majestät, alltsedan Adamu kom tillbaka från sin resa har jag lagt märke till en stor förändring hos honom och hos fru Adamu.

OBONG: Adamu talar nu alltid om "revolution" en "förvandling" av den mänskliga naturen. Jag vill inte

FRIHET

alls ha någon revolution. Om vår framstående, revolutionäre politiker Mutanda kunde förändra *sin* natur då skulle allt vara mycket lättare. Men det är ingen idé att vänta det omöjliga. Adamu fantiserar i det blå. Låt honom hållas. Så länge han inte får andra att göra revolution mot oss. Trygghet för vår tron, säkerhet för våra ägodelar, våra undersåtars lydnad och tjänster — det är allt jag begär.

(Adamu kommer in och bugar sig)

ADAMU: Var hälsad, Ers Majestät.

OBONG: Framlägg dagens ärenden för oss.

ADAMU: Ers Majestät, dagens viktigaste ärende gäller de nya skatterna. Folket är i stor oro för dem. Herr Roland, Imperias representant, har bett oss om ett sammanräffande idag. Herr Mutanda kommer också. *(Tjänaren kommer in. Han går ned på alla fyra och tillkännager . . .)*

TJÄNAREN: Ers Majestät Obong. Någon står utanför dörren. Han säger att Ers Majestät vet att han skall komma.

OBONG: Ja, ja, den där hetsige politikern Mutanda sade att han skulle komma klockan halv 11. Det måste vara han.

TJÄNAREN: Ja, Ers Majestät, jag tror det är Mutanda. Det är den där mannen som håller så många offentliga möten.

I AKTEN

OBONG: Visa in honom. (*Tjänaren går*) Asunke, gå till ditt rum. Jag vill träffa dig när jag talat med den där gåpåaren.

(*Asunke stiger upp från sin stol och bugar sig för honom och säger . . .*)

ASUNKE: Kan jag inte få stanna och höra på. Jag kanske kan finna på något sätt att handskas med honom. (*Konungen ger henne ett tecken att återta sin plats, vilket hon gör. Mutanda kommer in och rör med sina händer vid golvet till hälsning*)

MUTANDA: Store härskare, jag hälsar Er. Stör jag en familjesammankomst, Ers Majestät?

ASUNKE: Å, vad det vore trevligt att ha er med på våra familjesammankomster, som en bror. I alla fall är ni hjärtligt välkommen och om jag inte är i vägen kan ni prata med konungen nu.

OBONG: Ja, Mutanda, sätt i gång. Vad gäller saken den här gången?

MUTANDA: Jag måste få tala med Er om herr Roland. Det kan inte fortsätta som det gör. Nyafrikanska partiet, som jag representerar, är på krigsstigen, och vi önskar Ert stöd, moraliskt, andligt och politiskt.

ADAMU: Det är underbart, Mutanda. Jag håller med er. Vad ni behöver från härskaren är moralisk och andlig hjälp, men glöm inte att han också behöver moralisk och andlig hjälp från er.

FRIHET

MUTANDA: Konungen behöver ingenting från mig och mitt parti. Vi behöver konungens stöd, det är allt.

OBONG: Vad behöver ni min hjälp till? Vad vill ni göra? Sitt ner, Adamu, sitt ner, Mutanda, och berätta för oss. Fortsätt, Mutanda.

MUTANDA: Ers Majestät, vi lider av politiskt slaveri och av ekonomisk exploatering. Vår kultur har undertryckts och afrikansk mandom och värdighet har fullständigt förtrampats. Detta måste få ett slut.

ADAMU: Det är sant, allt detta måste få ett slut. Men vem skall sätta stopp för det och på vilket sätt?

MUTANDA: Vi tänker sätta stopp för det — Nyafrikanska partiet — och ni, konungens statsminister, och Hans Majestät själv skall hjälpa oss.

ADAMU: Om din framställning av saken är riktig, då kan du räkna på min hjälp, Mutanda, men vi måste veta vem som är orsaken till det politiska slaveriet och degraderingen av den afrikanska mandomen för att använda dina egna ord.

MUTANDA: Statsministern i vårt land borde veta det. Inser du inte att din titel bara är ett tomt skal?

OBONG: Mutanda, om min vän statsministern vill veta varför han måste hjälpa dig innan han gör det, så får du lov att tala om det för honom, och om du tänker vänta dig hjälp från oss, då får du lov att vara hövlig. Kom ihåg att du ber om något.

I AKTEN

ADAMU: Med min gamla inställning skulle jag ha sagt konungen att du har fel och bett honom skicka ut dig, men nu, i denna nya anda, vill jag be konungen att han ger dig sin tillåtelse att lägga fram din sak. Mutanda, vem är orsaken till allt detta?

MUTANDA: Vad du än tänker eller inte tänker så vet jag att imperialisterna är ansvariga för allt vårt elände. Det Nyafrikanska partiet anser det, och frihet från dem, det är den sak som jag och mitt parti tjänar. Kom med oss eller låt bli, vi tänker kämpa den kampen på liv och död.

(Tjänaren kommer in, går ned på alla fyra och säger...)

TJÄNAREN: Ers Majestät, herr Roland önskar företräde.

(Roland kommer med långa steg in genom portalen och tar sig fram runt om tjänaren, som ännu inte har rest sig)

ROLAND: God morgon, Ers Höghet.

OBONG: God morgon, herr Roland, det var roligt att ni kom. Var så god och sitt. *(Innan han hunnit sätta sig, flikar Mutanda in...)*

MUTANDA: Förlåt, Ers Majestät, men jag vill göra Ers Majestät uppmärksam på att herr Rolands uppträdande saknar all vördnad.

ROLAND *(till Asunke, fullkomligt ignorerande Mutanda)*: God morgon, Ers Höghet. Det är en stor glädje

FRIHET

för mig att Ni är närvarande. Herr Mutanda, jag beklagar att mitt uppträdande är anstötligt för er, men jag tror att vi kan finna en lämplig tidpunkt att tala igenom våra meningsskiljaktigheter.

ASUNKE: Herr Roland, tack för era vänliga ord. Om Ers Höghet tillåter mig, tror jag att det ligger mycket sanning i vad Mutanda säger. Herr Roland, varför tycker ni det är så svårt att visa vederbörlig hövlighet?

ROLAND: Förlåt min brist på finess, Ers Höghet. Jag kom hit till konungen med det bestämda intrycket att vi skulle diskutera tjänsteärenden. Jag visste inte att det var en högtidlig mottagning. Med kännedom om hur tafatta vi är när det gäller att nedfalla inför kungar, så tar vi varje tillfälle i akt att dölja vår svaghet. Ers Höghet, skall vi fortsätta vårt samtal eller skall jag titta in litet senare?

MUTANDA: Herr Roland. Vår konung måste visas vördnad. *Vi* tilltalar honom Ers Majestät, inte Ers Höghet. Vår Drottning måste visas vördnad. Den sedvanliga hyllningen måste avges.

ROLAND: Jag väntar på konungens svar. Konungen inser säkert hur svårt och prövande det är för en man att visa tålmod under sådana här förhållanden.

OBONG: Herr Roland, jag förstår att ni vill diskutera frågor som rör vår stats välfärd. Herr Mutanda här har också berört frågor som rör vår stats välfärd. *Ni*

I AKTEN

är nog lika intresserad av att höra hans synpunkter som han av att höra era.

MUTANDA: Vårt elände idag, vårt folks lidande och förnedring är Imperia skuld till.

ROLAND: Ni glömmer att vi har räddat ert folk från slaveri, barbari och alla andra former av mänskligt lidande.

MUTANDA: Vad jag skulle vilja att ni sa mig, Roland, är: vem tiggde er om att komma hit och rädda mitt folk från barbari? Skickade vi en vädjan till er?

ROLAND: Jag undrar var ni hade varit idag om inte mina förfäder hade offrat sitt blod för er.

MUTANDA: Jag undrar var ni och er nation hade varit, om inte ni hade kommit och fört bort de gåvor, som Gud gav oss, och det till fördel för er själva, fast ni kom förklädda till välgörare. När jag tänker på det förflutna så kokar blodet i mina ådror. Jag vill ha hämnd och, vid Gud, vi måste få hämnd.

ADAMU: Det skall du få om det är rätt. Men innan du brinner upp alldeles, Mutanda, kan du skaffa oss bevis för allt det du säger?

MUTANDA: Bevis! Jag kan tala om allt för dig så klart som dagen. Vad var det som förde hit herr Rolands förfäder? Det var jakten efter vinning, råmaterial och deras egna själviska intressen. De kom och började föra

FRIHET

bort vårt folk att säljas som slavar. Och när de fått nog av det och när slavhandeln inte längre lönade sig, då gjorde de en helomvändning och sade att de gjorde oss en god gärning genom att försöka stoppa sin egen ohyggliga handel med mänskliga varelser. Det var förevändningen för att de skulle kunna slå sig ned i vårt Afrika och exploatera allt det goda som vårt land producerar. De bedragarna! De kom till oss, mjuka och vänliga på ytan med bibeln under armen och ett sockersött budskap om frälsning på läpparna. Det var himlen, himlen, himlen hela tiden. De sade: Skaffa er inte skatter på jorden, utan i himlen. — Var lägger ni era skatter nu, herr Roland? I våra koppargruvor, guldgruvor, tenn-, bly-, zink- och diamantgruvor, i timret från våra skogar, i palmoljan från våra kuster — eller i himlen?

ROLAND: Varför så lidelsefull, herr Mutanda? Det förflutna ligger bakom oss. Varför är ni så bitter för det förflutna?

MUTANDA: Och era förfäder bedrog oss, era fäder kom i deras släptåg och tvingade ned mitt folk med sina vapen och tvingade oss att i det land Gud givit oss vara slavar åt dem. De tog den bästa delen av vårt land och lämnade den torra ofruktbara delen till oss. Och nu styr ni mitt folk i ert folks intressen.

ROLAND: Jag är här för att bevaka att ert styrelse-skick upprätthålles reglements enligt och för att över-

I AKTEN

vaka intressena hos de av Imperias söner som här förvaltar ert land åt er. Jag och min regering vill inte bli förolämpade och därmed punkt. Ers Höghet, jag ber att få avlägsna mig.

OBONG: Herr Roland, var god sitt ner igen. Jag trodde att ni kom hit för att diskutera era egna åtgärder med mig. Jag trodde inte att det enbart var för att ge ett svar på herr Mutandas inspirerade tal.

ROLAND: Inspirerade! Kallar ni den sortens tal för inspirerat? Det ser verkligen ut som om här vore ett överlagt försök att förolämpa min regering och att personligen förödmjuka mig.

(Han förblir stående)

ADAMU: Herr Roland, jag är säker på att det inte är fråga om något sådant. Ni förstår att människor i lidelsefulla ögonblick kan förlora behärskningen. Jag har ofta gjort det, jag har ofta blivit förolämpad när folk talat om för mig saker som jag inte tycker om. Men då har jag fel. Det är bara därför att jag tänker för mycket på mig själv. *(Till konungen)* Vi har ett enkelt ord för det, själviskhet. *(Vänder sig åter till Roland)* Jag skäms när jag är självisk. — Ni kom för att diskutera några tjänstefrågor med konungen. Har jag fel när jag förmodar att de var i Bokondos intressen.

ROLAND: Det var just därför jag kom hit.

ADAMU: Nåväl, då är ni åtminstone på vår sida. Herr Mutanda, kan jag få ställa exakt samma fråga till er?

FRIHET

MUTANDA: Å, låtsas inte att du inte vet. Mitt intresse har alltid varit, som ni alla vet, staten Bokondos välfärd.

ADAMU: Mina herrar, varför behöver vi då vara oense? Vårt mål är detsamma utom kanske att mitt eget nu är det bästa för alla människor överallt, och för alla folk överallt så att alla kan få del av Guds stora gåvor.

MUTANDA: Adamu, jag vill inte utge mig för att dela din generositet, när det gäller imperialisterna i Afrika. Om du gav dem ett finger så skulle de ta hela handen.

ASUNKE: Ers Höghet, tillåt mig att fråga herr Roland vad han ville tala om.

OBONG: Din fråga är inte dum, men jag skulle vilja säga att detta är ingenting för en kvinna. Du kanske kommer att avbryta diskussionen därför att du inte förstår vad vi talar om.

ASUNKE: Förlåt att jag yttrade mig, Ers Höghet, men låt herr Roland tala.

OBONG: Ja, herr Roland, tala. Asunke, om du skall sitta där, så var snäll och var tyst.

ROLAND: Tack, Ers Höghet. Jag kom hit för att ta reda på vilka åtgärder Ni tänker vidta för att förmå folket att betala den nya skatten. Jag känner att det är på tiden, att vi kommer någon vart med denna fråga. Bokondo står inför en nationell kris. Jag har

I AKTEN

från säker källa erfarit att herr Mutanda söker förmå folket att inte betala skatten. Jag överlämnar härmed ett exemplar av stadgarna för upprätthållande av lag och ordning. (*Mutanda rusar upp*) Jag tror inte det är något mer att säga. Godmorgon, Ers Höghet.

(*Han går med lång steg ut ur portalen*)

ADAMU: (*Till konungen*) Skulle jag bara kunna få veta av min vän, herr Mutanda, vad han och Nyafrikanska partiet tänker om de nya skattebestämmelserna? Om Mutanda anser, att de är bra, ja, då kan vi lätt få folk att betala den högre skatten. Herr Mutanda, har ni någon tanke, som kan hjälpa oss?

MUTANDA: Herr Adamu, ni är så vänlig att det är svårt att vara ohövligh mot er. Men ni ställer sådana obehagliga frågor att man inte vet hur man skall besvara dem.

ADAMU: Det var inte min mening att göra er förvirrad. Jag vill bara finna ut vad som är rätt att göra. Det är kanske inte vad jag tror, inte heller vad herr Roland tror. Det kanske inte ens är vad konungen tror. Om vi bara kan komma ihåg att det gäller — som ni båda var överens om — Bokondos bästa, då behöver vi inte gräla om det.

(*Tjänaren inträder och går ned på alla fyra*)

MUTANDA: Vems åsikt skall vi då acceptera som den rätta?

TJÄNAREN: Ers Majestät, en man och en kvinna önskar

FRIHET

träffa er. Den kvinnan som leder alla torgförsäljerskorna. Hon kommer med sin man.

OBONG: Låt dem komma in.

(Tjänaren går. Det hörs röster och herr och fru John Palaver inträder. Deras röster dör bort, när de kommer inför konungen och de bugar underdånigt)

ASUNKE: Välkommen, herr Palaver. Välkommen, Maggy. Hur är det med kvinnorna?

OBONG: Kvinnorna talar för mycket nu förtiden. Varför låter du inte mig tala först, Asunke? Herr och fru Palaver, var så god och sitt. *(De reser sig från sin respektfulla ställning och sätter sig på två stolar till höger. Fru Palaver flyttar sig till en stol längre bort mot fonden och lämnar en stol mellan sig och mannen)* Fru Palaver, jag hoppas att det inte är något på tok med kvinnorna?

FRU PALAVER: Allt är på tok. Kvinnorna kommer denna gång att demonstrera om ni inte gör någonting fort.

OBONG: Vad då?

FRU PALAVER: Det gäller torgstånden. Det gäller den nya skatten, det gäller allting.

OBONG: Men det är Mutandas sak. Har ni rådfrågat honom?

FRU PALAVER: *(Ser på sin man)* Ja, men — — — men jag förstår inte vad han kan göra.

I AKTEN

ADAMU: Inte? Ni menar att han inte kan hjälpa er med salustånden?

PALAVÉR: Mutanda vet att han lätt kan göra det om han vill. Men han vill inte. Torgförsäljerskornas ledare är min hustru. Han tillhör det Nyafrikanska partiet och jag tillhör Afrikas nationalistparti.

MUTANDA: Fru Palaver, har ni någonsin uppsökt mig angående torgstånden och omtalat era svårigheter?

FRU PALAVÉR: Nej, jag tänkte inte på det.

MUTANDA: Herr John Palaver, varför tänkte inte er fru på det?

PALAVÉR: Det är en mycket dum fråga. Jag tänker inte besvara den.

MUTANDA: Det måste ni. Ni skall besvara den, här och nu. Inför konungen och hans statsminister.

PALAVÉR: Varför måste jag besvara frågan? Jag säger att jag inte tänker göra det.

FRU PALAVÉR: Hur är det fatt, John? Kan du inte tala? Vet du inte vad du skall säga?

ADAMU: Hör du John, hade du någon särskild anledning att hindra din fru att rådfråga herr Mutanda om salustånden? (*Då han ej svarar, vänder sig Adamu till fru P.*) Nå, Maggy, hur är det? Din man vill inte tala om det. Är det något allvarligt?

FRIHET

FRU PALAVER: Nej då. (*Hytter med fingret åt sin make*) Det var bra att jag kom hit tillsammans med min man idag. Hemma tar du så stora ord i munnen och pratar en massa om hur du skall behandla Mutanda. Här är han nu och du är rädd för honom.

PALAUVER: (*Springer upp*) Maggy, kom ihåg, att du talar till mig och inte till dina försäljerskor, så var hövlig.

FRU PALAVER: (*Vänder sig till Adamu*) Jag gick inte till herr Mutanda. Eftersom han är i ett annat politiskt parti än min man, så sa min man att herr Mutanda inte vill hjälpa mig. Herr Mutanda, var det inte ert parti, som fick den nya skatten igenom? (*Vänder sig till sin make*) Var det inte så du sa, John?

MUTANDA: Fru Palaver, det var varken jag eller mitt parti. Det är de imperialistiska agenterna som är ansvariga. Jag är rädd att er make har en avundsvärd förmåga att sätta lögnaktiga idéer i huvudet på folk.

PALAUVER: (*Springer upp och pekar rasande med fingret*) Ni där, vågar ni kalla mig lögnare?

MUTANDA: Inte bara det. Ni är en mycket klumpig lögnare. Var snäll och var tyst medan vi diskuterar allvarliga frågor.

PALAUVER: Hör på, Mutanda, låt mig säga en gång för alla, att jag och mitt parti tål inga förolämpningar från dig. Bortsett från ditt otrevliga uppförande mot mig

I AKTEN

personligen, är ditt partiprogram oantagligt för oss. Allt du vill är att utnyttja din blinda, okunniga och enfaldiga hop för att själv komma fram. (*Går ännu närmare in på Mutanda, som har vänt ryggen åt honom*) Om du kommer till makten, kommer de våra att bryta sig ut. Vi tänker inte göra oss av med en vit imperialist bara för att få en svart i stället. (*Mutanda svänger runt*) I din regering skulle min stam vara rättslös. Enda antagbara utvägen för mitt parti och folk är att bli en egen stat. Var man får gå till sin stam och sin monark. Vad beträffar Maggy, så är det en familjeangelägenhet. Antingen tillhör du mitt parti, tänker som jag och går med på att jag härskar, eller också lämnar du mitt hus.

FRU PALAVER: (*Stiger upp*) Vi får se. Jag vet en sak — vem som än är ansvarig för skatten — så kommer mina torgförsäljerskor att demonstrera. Jag säger er att de kommer att demonstrera.

MUTANDA: Fru Palaver, ni kan räkna på mig och på stöd från det Nyafrikanska partiet. (*Till Adamu och konungen*) Om inte herr Roland tar denna nya skattebestämmelse under nytt övervägande, så kan jag två dagar från idag inte ansvara för folkets sinnesstämning. Vi har sammankallat partikongressen till den dagen för att avgöra vad vi skall göra med anledning av denna skatt.

FRU PALAVER: Mina torgförsäljerskor är på er sida, Mutanda.

FRIHET

ASUNKE: Det är bra, Maggy. Du har den rätta andan. Men vänta litet. Mutanda, varför hotade du med upp-görelse?

MUTANDA: Ers Majestät, skatten är orättfärdig. Roland är inte rätte mannen att framlägga ett förslag om ny skatt i Bokondo.

ASUNKE: Men, Mutanda, är du oense med mannen eller med hans regering?

MUTANDA: Oense med honom? Jag har inget otalt med honom personligen. Vi är politiska fiender, det är allt. Han är sitt lands tjänare och jag representerar den nya andan i Afrika. Vi försöker bryta oss ut ur det politiska slaveriet.

ASUNKE: Då skulle du ju kunna vara emot hans regering men bli vän med honom? Det är ju inte hans fel, eller hur?

ADAMU: Så är det Mutanda. Du har inget otalt med herr Roland personligen, eller hur?

MUTANDA: Nej, men han är imperialist och jag har högtidligt lovat att aldrig kompromissa med dem. I motsats till herr Palavers politiska djurgård vill jag inte stå i något personligt förhållande till Imperias tjänare.

PALAVÉR: (*Rusar fram till Mutanda*) Ni — ni är full av elakt tal. Ni understår er att förolämpa mig och mitt parti?

I AKTEN

MUTANDA: Palaver, vill du vara snäll och hålla tyst. Om det inte vore för den aktning jag hyser för din hustru så skulle jag stiga upp och kasta ut dig genom fönstret.

ADAMU: (*Träder emellan dem*) John, vad är det som är på tok mellan dig och Mutanda?

PALAVÉR: Deras stam ser ned på min stam. De anser att Babalawastammen är den överlägsna i Bokondo, därför att de har pengar, de har män med utbildning och de hörs mer än vi Gobaneser. Det är en orsak. En annan är . . .

ADAMU: Hör nu, Mutanda. Du är djärv och jag beundrar dig. Du har utbildning och ett gott huvud och du har ett mycket stort inflytande över folk. Är det inte den slags man Bokondo behöver just nu?

PALAVÉR: Vill ni antyda att jag är underlägsen denne man? Om ni inte har någon respekt för mig eller uppskattning av vad jag gjort för Bokondo utan favoriserar Mutanda hela tiden, så är det här inte rätta platsen för mig. (*Han rusar ut och blänger i förbigående åt fru Palaver*)

FRU PALAVÉR: (*Stiger upp och går efter honom. Stannar i dörröppningen*) Felet med John är att han inte kan se sig själv som andra ser honom.

ADAMU: Maggy, er man skulle kunna bli fin.

FRU PALAVÉR: Men det är han inte.

FRIHET

ADAMU: Det gör ingenting. Han kommer att bli det om ni vill stå på min sida och förvandla honom. (*Fru P. går mot förgrunden och gör avskedsbugning för konungen. Sedan går hon ut och mumlar: "Vad ni män än säger så kommer mina toförsäljerskor att demonstrera. Jag säger er, de kommer att demonstrera."*) (*Adamu står i fondens mitt och ser på henne, när hon går ut. Går sedan åt höger mot publiken och säger . . .*) Nå, Mutanda, varför har du så många motståndare? Har du någonsin tänkt på det?

MUTANDA: Det vet jag. De är avundsjuka på mig. De saknar vision. Jag ser en syn av Bokondo som en stor nation. Jag har planer på att göra landet stort. Men dessa dårar som är så insnärjda och begränsade i sin syn försöker att stoppa mig genom sin avundsjuka. Trots dem kommer jag att lyckas.

ADAMU: Men tänk om du skulle lyckas med deras hjälp? Skulle du inte känna dig lyckligare då?

MUTANDA: Naturligtvis. Det skulle vara lättare och mycket bättre. Men kommer de att glömma sina småsinta strävanden, sin fruktlösa men skadliga maktkamp?

ADAMU: Det är just frågan. Jag tror det, om du låter dem göra det.

OBONG: Adamu. Sedan du kom tillbaka från Europa har du varit en helt och hållet annan människa. Hela

I AKTEN

stan har talat om och avundats dig ditt familjeliv. Tala om vad som hände!

ADAMU: Ers Majestät, jag for till Schweiz. Till Genève. Ledare från hela världen träffades där. Jag for dit för att se hur det skulle bli för Bokondo och andra afrikanska stater när de bleve fria. Ers Majestät, det var nog för att få en att tänka på vad som skulle kunna hända världen. Varje man och varje folk hyste misstro och fruktan för de andra. Människor bara tänkte på sig själva och på vad pressen skulle säga om dem. Var och en tänkte att hans nation var den enda i världen eller den som de andra skulle fjäska för. Genèvekonferensen var en besvikelse. Så kom en del människor från andra sidan sjön. De talade om en världskonferens i Caux. Jag blev nyfiken. Kanske trodde jag Genèvekonferensen hade privata sammankomster där. Men nej, det var annorlunda, helt annorlunda.

ASUNKE: På vilket sätt var det annorlunda? Vilka hade konferens där?

ADAMU: Hela världen skulle man kunna säga.

OBONG: Vem leder mötena där och vad för nationer sänder sina representanter dit?

ADAMU: Ingen leder möten, om man tänker på mänskliga varelser, men jag vet Gud gör det.

MUTANDA: Det är nonsens, Adamu. Menar du att folk i vår moderna tid kan resa utomlands och föra med sig

FRIHET

tillbaka sådana fantastiska berättelser och vänta att folk skall tro på dem?

ADAMU: Det är inte fantastiskt. Jag deltog i konferensen. Det är början på den nya strålande tidsålder vi ser fram emot. Människor från alla nationer, hög och låg, rik och fattig, alla hade lika stor del i konferensen och levde tillsammans på jämlikhetens basis.

MUTANDA: Du skämtar, Adamu, medan jag är allvarlig. Demonstrationen mot de nya skatterna måste ha sin gång. Roland skall inte komma undan nu. Godmorgon, Ers Majestät. (*Han gör sin hälsning för konungen och går fram till dörren, varifrån han går tillbaka och säger...*) Bokondos livsvilja ger mig ingen ro. (*Mutanda går*)

OBONG: Adamu, vad menar du med jämlikhet?

ADAMU: Svart och vit, ung och gammal, alla hade ett mål. Alla som reste därifrån, for med en glöd, en brinnande lidelse att skapa nya människor och nationer.

ASUNKE: Fanns det människor där från Imperia, Rolands land?

ADAMU: Ja. Många.

ASUNKE: Det här är intressant, men jag tycker det är svårt att tro det. (*Till konungen*) Tror Ni det, Ers Höghet?

OBONG: Varför inte? Vi var ju alla nyss överens om

I AKTEN

att Adamu är en helt annan människa än han var förut. Han åstadkom inte det genom att sätta ihop historier. Vill ni tala om för oss, Adamu, hur er nyvunna filosofi fungerar?

ADAMU: Naturligtvis. Ni vet, hur vi har talat om imperialismens onda, demokratins misslyckande och materialismens förvirring. Vi vill ha ett nytt sätt att leva på som rättar till allt det felaktiga. Det har vi här. Det är begynnelsen till ett andligt uppror mot en värld, fångad i hatets och begärets, själviskhetens och ofördragsamhetens klor.

OBONGO: Jag förstår inte hur detta fungerar. Menar ni att jag skulle lämna tronen och komma ner och vara jämbördig med alla, arbeta på ett skeppsvarv eller på en järnvägsstation eller gå till torget med alla andra?

ADAMU: Inte nödvändigtvis. Problemet i världen är vi själva. Åtminstone vet jag att jag är den som trasslar till det mest för mig själv. Jag vill ha saker för mig själv. Jag vill bli berömd. Jag vill ha pengar. Jag vill vara lycklig. Jag vill ha mat, dryck och kvinnor. Så märker jag att Ers Majestät vill detsamma. Mutanda vill detsamma. Hela världen är sådan. Och det finns inte nog i världen av dessa saker för att tillfredsställa allas begär efter dem. Och så kommer det in fruktan, hat, förtryck, korrupktion och all ondska Ni kan föreställa Er. Botemedlet för allt detta är att ha omsorg om människorna. Lyssna på den djupa rösten inom en

FRIHET

själv och låta Gud tala om för en vad som är rätt. Det är allt Ers Majestät behöver.

OBONG: Adamu, är detta sant? Har jag varit självisk? (*Reser sig från sin tron och tar två steg nedför upphöjningen*) Storhet, oinskränkt makt, lydnad från folkets sida. Sådant har mitt liv varit. Mitt folk har varit olyckligt, och det har du också varit, käraste. (*Asunke stiger upp*) Det är ingen enhet i vårt rike av samma skäl som det inte finns enhet i vårt hem. Jag har ofta klagat på att våra undersåtar inte tänker tillräckligt på varann. Jag tror de har tagit efter mig.

R i d å.

ANDRA AKTEN

AKT II

SCEN 1

Scenen: Inne i Mutandas hus. Ett bord till höger med tre stolar. En bokhylla mitt på fondväggen. Mutanda sitter bekvämt på en soffa till vänster. Det är böcker överallt, och det hela är ostädad. Hans hustru städar rummet. En dörr mot gatan är på höger hand. Tillträde till den övriga delen av huset till vänster. En stor karta över Afrika hänger bredvid dörren med slagorden "Frihet", "Ut med alla utlänningar".

MUTANDA: Pauline! Mina vänner kommer hit idag. Vi hann aldrig avsluta våra planer för kampanjen i går.

FRU M.: Hur många flaskor har du försett dig med?

MUTANDA: Vad är det du menar?

FRU M.: Jo, att alla de pengar du kastar ut på dessa eviga dryckeslag skulle användas mycket bättre om du gav oss mat istället.

MUTANDA: Ja, du förstår förstås ingenting. Typiskt kvinnligt! Själviskt och småaktigt skulle jag vilja säga.

FRU M.: Självisk! Småaktig! Vem är det som är självisk om jag får fråga. *(Tar upp en kudde från golvet)*

FRIHET

MUTANDA: Åh... ingen idé att försöka förklara. Kvinnologik! Det är väl ert sjätte sinne kan jag tro.

FRU M.: Allvarligt talat, Mutanda, pojken och jag behöver verkligen en del av de pengar du slänger bort på underhållning av dina vänner. Jag ber att våra pengar skall användas till hemmet och inte enbart till dig själv. Om du är så rik, varför skaffar du oss inte ett fint hus?

MUTANDA: Min nådiga, en man är en man. Först och främst måste han akta på sin heder. Skulle du tycka om att man hånade din man som en snål girigbuk, som inte vill bjuda sina vänner?

FRU M.: Vet du att fruarna kallar mig gammal gumma för att jag alltid har samma kläder?

MUTANDA: Du gör då berg av mullvadshögar. Jag har bara ordnat några få drinkar, eftersom det hör till att karlar diskuterar över ett glas öl. Diskussionen är det viktiga, inte ölet. Det kunde lika gärna varit te för den delen — som du alltid brukar ha på era bönemöten. Vårt möte ligger i nationens intresse.

(Det knackar på dörren)

FRU M.: *(Går ut till vänster)* Det är säkert de.

MUTANDA: *(Hejdar henne)* Är det bra nu? Verka litet gästfri är du snäll. — Kom in. *(Öppnar dörren)*

MUTANDA: Välkomna pojkar!

II AKTEN, 1 SCENEN

KABALA: Goddag.

MUTANDA: Var är Balami? (*De sätter sig kring bordet*)

TADIMA: Han har nog inte kommit på benen än efter i går kväll. Själv har jag förresten kopparslagare, men för oss patrioter går affärerna först. Skål för vårt land.

MUTANDA och KAB.: Frihet!

MUTANDA: Kamrater, ni har kämpat för frihet och nästan vunnit självständighet. Det vare mig fjärran att missunna er de tecken på frihet och civilisation som vi har ryckt till oss från imperialisterna. (*Ropar*) Pauline, Pauline!

FRU M.: (*Kommer in med tre muggar och tre flaskor öl på en bricka. De stiger upp och hälsar på henne och tar var sin mugg och flaska. Hon ställer ifrån sig brickan på bordet*) Goddag mina herrar!

MUTANDA: Strålande, min flicka. Hur visste du?

FRU M.: Jag känner min herres önsknings innan han ens hunnit uttala dem.

(*Fru Mutanda går ut under förvirrat skratt*)

MUTANDA: Ni har kämpat för självständighet och oberoende — jag vill att ni skall känna min uppskattning. Men detta är bara början. Skål för framgång! (*De dricker*)

KAB. och TAD.: Hurra!

FRIHET

MUTANDA: Ja, detta är endast första steget. Rättvisan fordrar att vi skall få upprättelse. Vårt lands rikedomar har sipprat ut till utländska skattkammare, medan våra egna söner svält och tiggat bröd.

TADIMA: Visst är det sant. Detta är endast första steget. Vid Gud, nästa fas innebär expropriation och konfiskering. (*Pekar på kartan*) "Ut med alla främlingar" — det är vårt partis slogan och vi kommer att stå för det.

MUTANDA: Självklart. Låt först en helafrikansk regering få makten så skall världen få se att vi går i land med självstyre.

KABALA: Vi är den egentliga oppositionen. Regeringen är vår motståndare. Men vi skall en gång styra detta land. Vårt program är radikalt och patriotiskt. Det är frihetens logiska resultat. Allt land och kapital som tillhör utlänningarna skall bli vårt. Om regeringen inte böjer sig för folkets vilja kommer vi att ställa till uppror och själva tillskansa oss makten.

TADIMA: Ja, det är tankar som passar vårt århundrade! Tänk bara att Mutanda genom en dynamisk behandling av massorna kan bli statsminister på några få dagar!

KABALA: Ja, jag är ju inte äregirig, men behövdes det för mitt land skulle jag få ge efter . . . Skål för vårt land!

TAD. och MUT.: Frihet!

MUTANDA: Vi har ingen tid att förlora, kamrater. Min

II AKTEN, 1 SCENEN

gamle lärare brukade säga ”smid medan järnet är varmt”. Räkenskapens dag har kommit. Imperialisterna kom med civilisationens gåvor. Vi tackar dem. De kan nu återvända, men gåvorna skall vi sannerligen behålla. Detta är Folkets tidsålder.

TADIMA: Jag skall ta Hotell Imperial i besittning och tjäna grova pengar på drinkar och danser.

KABALA: Ditt odjur — alltid färdig att kasta dig över bytet. Det viktiga är att regeringen faller. Den har ingått ett högst opassande förbund med de högfärdiga imperialisterna i vårt land.

TAD. och MUT.: Frihet! (*De dricker*)

MUTANDA: I varje fall kan denne Adamu tacka Obongs gunstlingssystem och de imperialistiska intrigmakarna för sin ställning. Han tillhör inte den mäktigaste stammen, Balawa. Det gör däremot jag och ni. Vi har majoriteten, därför är det som jag säger rätt enligt demokratins mest grundläggande principer. Vårt land!

KABALA: Frihet! (*De dricker*)

MUTANDA: Den där karl'n är inte ens en äkta revolutionär. Det är vi som kämpat för frihet.

KABALA: Men människa, tänk på oddsen mot oss, tänk om vår plan blir upptäckt i förväg!
(*Sätter sig på soffan och hänger huvudet*)

FRIHET

TADIMA: Du är alltför försiktig, Kabala. (*Bär Kabalas glas till honom*) Fatta mod. (*Tadima sätter sig på soffan bredvid Kabala*) Är inte Balawerna den största stammen här? Det är ju klart att de inte vill vara styrda av en gobanesisk premiärminister. Han måste störtas. Folket kommer att vara med på det.

MUTANDA: Ja, folket kommer säkert att instämma. Vi har befriat dem från en utländsk minoritet. Nu måste de befrias från en inhemsk sådan, annars måste blodutgjutelse till för att ge slutgiltig fred och lycka åt landet.

KABALA: (*Stiger upp*) Jag känner andarna vakna — jag är eld och lågor för mitt lands frihet. Mitt land — rätt eller fel. Rättvisan är på vår sida. Detta är det land vi föddes i. Vi skall styra det. Handlingens timme är slagen.

MUTANDA: Ja. Den här demonstrationen mot den nya skatten ger oss vårt tillfälle. Adamu måste störtas.

TADIMA: Du kan räkna på vårt stöd då det gäller att få massan på vår sida.

MUTANDA: (*Skakar hand med dem*) Kamrater, jag litar på er.

KABALA: (*Går*) Jag är helt på din sida. Räkna med mig.

TADIMA: Med mig också — chef.

MUTANDA: (*Går mot dörren*) Gå då till torget — upp-
vigla folket — väck dem och elda dem.

II AKTEN, 1 SCENEN

TADIMA: Vi står samman — till sista blodsdroppen!

MUTANDA: Jag följer med er.

ALLA: Frihet! (*De går ut*)

(*Fru Mutanda återvänder till rummet för att städa. Det knackar på dörren, som går upp*)

FRU ADAMU: Får jag komma in? Goddag.

FRU MUTANDA: Välkommen — du kommer verkligen som guda-sänd. (*Ställer glasen snyggt på en bricka*)

FRU ADAMU: Gör jag?

FRU M.: Ja, jag menar det verkligen. Jag har det så besvärligt.

FRU A.: Jag tror verkligen att jag går Guds ärenden. Men vad är det som bekymrar dig?

FRU M.: Vad för bekymmer har kvinnorna, om inte sina män. Sitt ned. Karlarna är hopplösa och de är alla lika.

FRU A.: Käraste Pauline — jag brukade också tänka så tills min man helt nyligen blev som förändrad. Jag är världens lyckligaste kvinna nu.

FRU M.: Vad menar du?

FRU A.: Helt enkelt ett under. Min man förvandlades. Han är som en ny människa. Jag trodde inte det var möjligt, men så är det.

FRIHET

FRU M.: Vilken läkare var det som hjälpte honom?

FRU A.: Den Store Läkaren och — jag.

FRU M.: Gjorde du något åt hans te bakom ryggen på honom?

FRU A.: Nej kära du, du förstår inte. Vi har återupptäckt den gamla sanningen som nästan varit död i vårt århundrade.

FRU M.: Jag är en kvinna och står inte ut med spänningen — vad har hänt? Berätta!

FRU A.: Jag håller med dig, Pauline. Din man är som förhäxad. Han kan bara bli botad av en enda person.

FRU M.: Jag bryr mig inte om hur långt bort han bor — jag skall uppsöka honom för min mans skull.

FRU A.: Men du har inga pengar. Din man håller kontrollen över dom tyckte jag du sa'.

FRU M.: Nå, när det gäller den sidan av saken så har jag sparat några dollar som jag tagit från honom när han varit litet på sne'.

FRU A.: Det finns bara en som kan hjälpa honom.

FRU M.: Vem? Han måste få hjälp. Jag skulle gå genom vatten och eld för att få honom botad. Vem är läkaren?

FRU A.: Du själv. Du är den enda som kan hjälpa Mutanda.

II AKTEN, 1 SCENEN

FRU M.: Jag? O, ha ha ha. Tänk bara. Du lurade mig nästan en stund. Jag vet vad du menar. Förr i världen brukade man säga att om en man var ond så var det aldrig hans fel. Det var alltid en kvinna bakom. Försök inte med såna saker på mig — de rör mig inte.

FRU A.: Min kära vän. Allvarligt talat så har vi upptäckt en av livets största hemligheter. Att människor kan förändras.

FRU M.: Förändras?

FRU A.: Ja, Pauline, min man har förändrats, men man måste själv bli förändrad för att kunna hjälpa sin man att bli det.

FRU M.: Men vad är det som måste förvandlas hos mig? Jag dricker inte, jag är inte otrogen. Jag behöver ingen förvandling.

FRU A.: Du är en mycket god människa, Pauline. Men är du fullkomlig?

FRU M.: Ja. Nej!

FRU A.: Jag kom på denna nya hemlighet — jag höll på att säga av en slump. Men jag tror inte längre på slumpen, jag tror på Guds ledning.

FRU M.: Detta intresserar mig.

FRU A.: En god vän lärde mig hur man kan lyssna till Gud, lyda och förvandlas.

FRIHET

FRU M.: Kan du lära mig det?

FRU A.: Ja, hämta penna och papper. (*Fru M. går fram till bokhyllan och tar fram ett block och två blyerts-pennor*)

FRU M.: Låt oss försöka. Detta är spännande. (*Sätter sig*)

FRU A.: Allt vi behöver göra är att sitta ner och lyssna på den inre rösten och skriva ner vad vi hör. Det spelar ingen roll vad det är. Skriv bara ner det. (*De börjar skriva ner sina tankar*)

R i d å.

A K T I I

S C E N 2

Samma scen litet senare.

Båda kvinnorna sitter på soffan som förut.

FRU M.: Jag känner mig förkrossad. Aldrig trodde jag att jag var en så dålig människa. Jag har verkligen mycket att be min man om förlåtelse för. Men samtidigt är det som om så mycket stode på spel att jag inte känner mig rädd längre. Det spelar ingen roll vad

II AKTEN, 2 SCENEN

han gör mig. Jag måste bli fri. Jag har alltför länge varit en olycklig, dåraktig slav under själviskheten.

FRU A.: Det skall nog gå bra, Pauline. Där Gud leder hjälper han också. (*Det knackar på dörren*)

FRU M.: Där kommer han. Men han brukar ju aldrig knacka. Kom in. (*Går tvärs över golvet till dörren och öppnar den för Adamu*)

ADAMU: God afton, Pauline.

FRU M.: Välkommen, herr Adamu.

FRU A.: Käraste är det du. Jag glömde nästan bort att du skulle hämta mig här.

FRU M.: Det är så roligt att ha er här.

ADAMU: Ni ser förändrad ut, Pauline. Vad har hänt?

FRU M.: Någonting underbart har hänt, herr Adamu. Jag är säker på att det fungerar. Var snäll och sitt ner. Ni måste ha någonting att dricka innan ni ger er iväg.

ADAMU: Ja, det vore kanske gott med te. Vi kan ju lika gärna fira detta medan vi väntar på er man.

MUTANDA: (*Utifrån*) Pauline! — Kvinna — helvete också.

FRU M.: Där är han ... kom in är du snäll. (*Mutanda kommer in*) Jag har väntat på dig.

MUTANDA: Egendomligt. Är du också drucken idag?

FRU M.: Nej, men jag har väntat så länge på dig för att be dig om förlåtelse.

FRIHET

MUTANDA: Förlåtelse? Vad i all världen för? Försök inte lura mig! (*Tränger sig förbi henne och får syn på de båda Adamus. Blir genast förvirrad*) . . . Äh, är ni här, Adamu. Och er fru också. Det är verkligen ett nöje att se er här. (*Mutanda stirrar på dem, där han står vid bordet*)

ADAMU: (*Stiger upp*) Min käre vän Mutanda.

MUTANDA: Vad är det fråga om? Är något på färde?

ADAMU: Jag har en ursäkt att framföra till dig. Men din fru har första ordet. Hör på henne.

MUTANDA: "Ge din fru ett örhänge, men inte ditt öra."

FRU M.: Kära du, dessa båda har hjälpt mig att få mina ögon öppnade. Jag har alltid trott att jag aldrig haft några större synder eftersom jag varit regelbunden i min andakt. Men i mitt hjärta har jag varit så självisk. Jag låtsade alltid att jag ville du skulle vara god för din egen skull, men i själva verket var det bara självisk beräkning från min sida. Hur har inte mitt ständiga gnat orsakat ideliga scener härhemma som gjort vår son olycklig och nervös. Tänk en så dum och självupptagen kvinna jag varit. Förlåt mig, är du snäll. Jag har varit blind.

MUTANDA: Hur är det fatt, Pauline? Är du sjuk?

FRU M.: Käraste, fru Adamu har talat med mig om Gud.

II AKTEN, 2 SCENEN

MUTANDA: Gud! Jag trodde du alltid varit en god och osjälvisk kristen.

ADAMU: Mutanda, förlåt mig också.

MUTANDA: Vad i all världen för? Har alla blivit tokiga? Vad är det fråga om?

ADAMU: Du förstår, min vän, att mitt i revolutionens hetta, i vår avund och vårt hat till Imperia har vi nästan glömt att leva.

MUTANDA: Ja, jag har alltid tyckt att din hängivenhet i kampen inte varit den som tillkommer en revolutionär. Den har varit halvhjärtad. Man måste älska friheten och sitt land med hela sin själ och av allt sitt hjärta.

(Kvinnorna går stilla ut och kastar en stilla blick på männen, när de går ut till vänster)

ADAMU: Det är riktigt. Det är ett gott mål, men tyvärr måste jag samtidigt säga, att det är avgudadyrkan. Människan skapades inte att dyrka ett så litet ting som ett land. *(Mutanda springer upp)* Om din Gud är liten blir ditt liv och din livsstil likadana.

MUTANDA: Frihet och självstyre är *inte* ”små saker”.

ADAMU: Frihet är sannerligen något stort. Och jag är glad att vi kämpat för frihet och kommer att få vår självständighet. Men frihet — eller vad det vara månne — som blir en avgud i Guds ställe för inte med

FRIHET

sig fred utan blott lidande. Västerlandet har lärt sig det med stor smärta. De har dyrkat förnuftet och vetenskapen och har blott skördat fruktan, krig och atomkatastrof. Vi får inte falla i samma grop.

MUTANDA: (*Vilt*) Vad menar du egentligen? Kunde vi nå frihet om vi inte brann för den, offrade för den?

ADAMU: Du förstår mig nog, Mutanda. Vi måste vara försiktiga. Vi undgår *en* imperialism, men vi löper fara att råka in i något än värre — en ideologi, som lever på hat och splittring. Den har börjat göra sitt olycksbådande inflytande gällande bland oss, samtidigt som den utger sig för att hjälpa oss till självstyre.

MUTANDA: En ideologi, som lever på hat och splittring? Kan det vara möjligt?

ADAMU: Ja, Mutanda, vi blir använda till att förstöra just den frihet, som vi kämpat för. Vi blir utnyttjade genom mutor och man spelar på vår sentimentalitet. Vi blir utnyttjade.

MUTANDA: Det här är allvarligt.

ADAMU: Vi blir utnyttjade, och fienden är så listig. Han drar sig inte för något, och han känner den mänskliga naturen. Vi blir utnyttjade, till och med prästerna blir utnyttjade.

MUTANDA: Hur kom du på det här?

ADAMU: Så länge jag var förblindad av oärlighet,

II AKTEN, 2 SCENEN

själviskhet och orenhet, var jag ett villigt verktyg i händerna på den kämpande materialismen med dess dödsbringande bundsförvant, den självbelåttna likgiltigheten.

MUTANDA: Detta är verkligen sant. Visa mig, hur man kämpar emot sådant.

ADAMU: Innan jag försonats med dig, är jag maktlös. Jag har hatat dig hela tiden, fast jag kämpat sida vid sida med dig i revolutionen. Du tillhör den mäktigare stammen, och jag har alltid befarat, att du när som helst kunde störta min regering, så jag planerade att få dig satt i fängsligt förvar i Imperia som farlig materialistisk revolutionär. Det verkliga skälet var mitt själviska maktbegär, fruktan och avundsjuka — de där falska djävlarerna.

MUTANDA: Det där tror jag inte på. Du som alltid varit en så hygglig man.

ADAMU: Nu vet du i alla fall sanningen. Jag ber dig om förlåtelse, jag har beslutat att bli annorlunda. Från och med nu skall jag låta mig ledas av *vad* som är rätt och av Guds vilja och inte av min egen vilja.

MUTANDA: Guds vilja? Hur kom du fram till det?

ADAMU: Genom Guds ledning. När människan lyssnar, talar Gud. Försök själv!

MUTANDA: Det är nästan frestande att tro på dessa

FRIHET

otroliga nyheter. (*Utbrister*) Nu, när du varit ärlig mot mig, så skall jag vara ärlig tillbaka.

ADAMU: Ja, Mutanda.

MUTANDA: Så sent som på eftermiddagen idag intrigerade jag emot dig. Jag sa, att det var i vårt lands och demokratins intresse, men det var bara äregirighet hos mig. Du måste förlåta mig också. (*De skakar hand*) — Men jag kan inte förlåta Roland och imperialisterna. Mitt liv skulle vara tomt utan revolutionär lidelse.

ADAMU: Mutanda, en gång revolutionär, alltid revolutionär. Men låt oss gå till grunden med det här.

MUTANDA: Berätta hela hemligheten.

ADAMU: Det innebär, att vårt offentliga liv måste vila på den sunda grundvalen av absoluta moraliska normer, och vi måste börja med oss själva. Det är det enda sättet att leda människor rätt.

MUTANDA: Jag förstår. Berätta om det där . . . vad kallade du dem?

ADAMU: Fyra absoluta moraliska normer. Skriv upp dem. (*Mutanda går till bokhyllan och tar fram blyertspenna och block*) Absolut ärlighet, absolut renhet, absolut osjälviskhet och absolut kärlek.

MUTANDA: Absolut ärlighet? Jag har inte precis fört ett vad man skulle kalla hederligt leverne. Jag har ljugit för min hustru om hur jag använder pengarna

II AKTEN, 2 SCENEN

och om sammanträden. Måste jag tala om allt sådant för henne?

ADAMU: Det skulle jag göra, om jag vore som du, och sedan kan du börja helt på nytt.

MUTANDA: Var det därför som min fru just nu bad mig om förlåtelse?

ADAMU: Säkert.

MUTANDA: Om det inte finns något annat sätt att göra min hustru och min familj lyckliga, så måste jag göra det, vad det än kostar. Men . . .

ADAMU: Vad för "men", Mutanda?

MUTANDA: Jag antar, att den här saken inte har att göra med en mans offentliga liv. Min hustru har alltid sagt, att religionen är en privatsak, en angelägenhet mellan en själv och ens Gud.

ADAMU: Fram med det, Mutanda, vilket är ditt egentliga problem när det gäller absolut ärlighet?

MUTANDA: Det vet du mycket väl. Jag är politiker. Politik och ärlighet, renhet och osjälviskhet går helt enkelt inte ihop.

ADAMU: Nu satte du fingret på den ömma punkten. Hittills har politiken varit korrumberad. Det är inte underligt, att staten och samhället också varit korrumberade och splittrade.

MUTANDA: Jag vet en del om politik. Du har kanske

FRIHET

märkt, att jag är framgångsrik som politiker. Men var tror du hemligheten till min framgång ligger?

ADAMU: Tala om det.

MUTANDA: För mig har politiken inneburit ett framhävande av mig själv och mitt parti och ett förringande av motståndarna. Att spela ut deras svagheter och massornas. Att överdriva motståndarnas fel och hålla tyst om sina egna laster. Det är politik.

ADAMU: Ja, det är den slags politik, som man kallar skamlöst bedrägeri, för att använda ditt kända uttryck. Det är sådan politik, som leder människor och nationer genom kamp och strid till slaveri och fördömelse. Som tur är, hör den politiken till det förgångna. Den är omodern.

MUTANDA: Kom ihåg, att jag fortfarande är politiker och revolutionär.

ADAMU: Det är bra, Mutanda. Vi behöver revolutionärer i den nya världen. Vi behöver din lidelse och ditt mod, men i stället för att rikta de krafterna *emot* våra medbröder, vill vi bruka dem *för* våra bröder. Jag uppmanar dig att förena dig med mig och andra nya revolutionärer att leda landet från stridigheter till samarbete, från bitterhet till fred, från splittring till enhet. Det är vad vår revolution syftar till. Vi vill inte ha politik utan statsmannaskap.

MUTANDA: Du menar, att vi ska samarbeta med alla, Rolands grupp också?

II AKTEN, 2 SCENEN

ADAMU: Ett nytt sätt att tänka och leva håller på att göra sig gällande genom förändrade människor, som lever för att omskapa människor och nationer. Det är människor, som har vunnit seger över fruktan, girighet och hat i sina egna liv. På så sätt kan de skapa förståelse och klarhet, där andra är förblindade av sina lidelser och sin själviskhet.

MUTANDA: Vill du därmed ha sagt, att makt inte är den starkaste kraften i livet?

ADAMU: Inte i atomåldern. Den största makten är förvandling och ledning. Enhet är vårt mål, oenighet leder till sammanbrott. Nationalismen är för inskränkt för att man skall kunna ge allt för den. — Att bygga en värld, som är fri från hat, fruktan, girighet — Mutanda, det är ett mål för en riktig revolutionär.

MUTANDA: Ja. Det är målet för en riktig revolutionär. Jag är helt med dig i den här kampen.

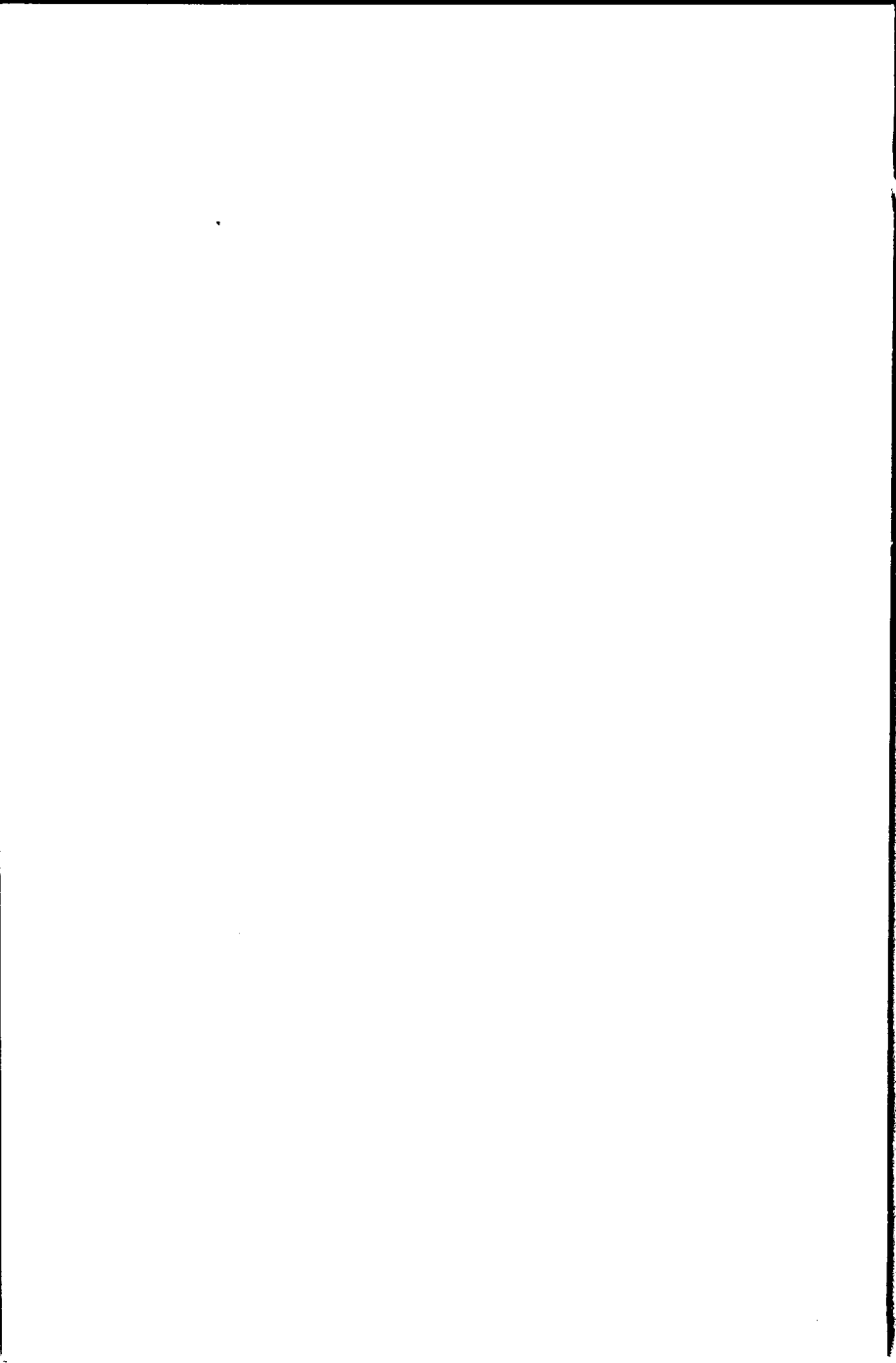
ADAMU: Mutanda, du har ingen aning om vad det här kommer att betyda för vårt land.

MUTANDA: Vi skall kämpa tillsammans som aldrig förr.

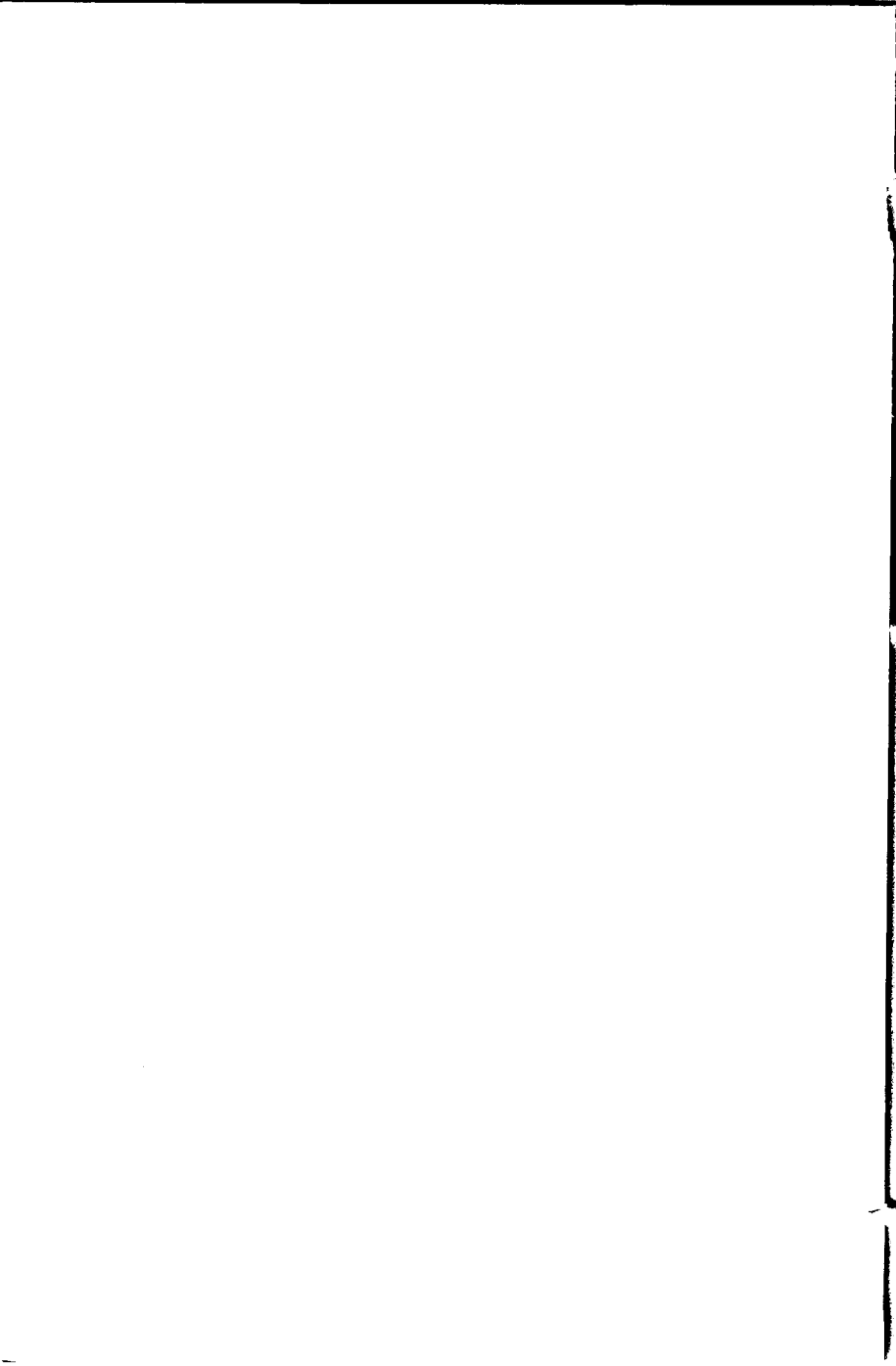
ADAMU: I den allra största revolution som någonsin funnits. Vi börjar idag — nu.

MUTANDA: Till torget, tillsammans.

(De går mot dörren medan ridån går ned)

TREDJE AKTEN

A K T I I I.

Scenen: På torget. Ridån går upp och visar en livlig torgscen. På båda sidor torgstånd med försäljerskor och fru Palaver. I bakgrunden en upphöjning. Torgscenen fortsätter livligt någon minut, sedan kommer en grupp av Mutandas män in till vänster. De bär plakat på vilka det står "Inga skatter", "Frihet — bort med alla utlänningar", och delar ut flygblad.

MUTANDAS GRUPP: "Vårt land!" "Frihet!"

ALLA: Frihet!

(De går omkring bland torgkvinnorna och talar med dem och delar ut flygblad. Olika män ur Mutandas grupp talar . . .)

KABALA: Mutanda kommer att hålla ett bra tal idag.

FRU PALAVER: Det är bäst han gör ned den där nya skatten, annars tar vi lagen i våra egna händer. Frihet!

ALLA: Frihet!

TADIMA: Ja, och låt Roland få veta, att hans makt är bruten.

KABALA: Adamu måste störtas.

Många ropar: Ja Adamu måste störtas.

FRIHET

FRU PALAVER: Inga skatter.

KABALA: Det här är rätta tiden att slå till.

MUTANDAS GRUPP

A: Ja, det är den chans vi gått och väntat på.

B: Är av planer och förväntningar, som går i uppfyllelse.

KABALA: Tänk, alla nätter som vi hållit oss undan —
nu ska vi sätta våra planer i verket.

TADIMA: Det har verkligen varit värt det — slagen,
fängelset, kampen.

KABALA: När Mutanda ger signalen, så slår vi till.

MUTANDAS GRUPP

ALLA: (*Ropar*) Mutanda!

(*Palavers grupp kommer in med plakat: "Ned med Babalawa"*)

PALAVERS GRUPP

X: Ned med Mutanda! Ned med det Nyafrikanska
partiet!

Y: Gobaneserna kräver sina rättigheter.

Z: Vi litar inte på den mannen.

X: Fram med Afrikas nationella parti!

PALAVERS GRUPP

ALLA: (*Ropar*) Palaver! John! Tala!

PALAVER: (*Stiger fram*) Jag vill inte ledas av Mutanda.
Gobaneserna vill inte följa den mannen och hans stam.

III AKTEN

Om vi nu blir fria från imperialisterna, så skall vi väl inte bli slavar under babalawerna.

MUTANDAS GRUPP

KABALA: Puffa ned den där mannen!

TADIMA: Sparka ut honom!

A: Låt oss klå upp honom här!

(Det blir ett oerhört tumult. Konungens utropare kommer in och slår på trumman till dess att alla tystnar. Han stiger upp på upphöjningen och ropar ut)

UTROPARE: Hans Majestät, den mäktigaste härskaren över alla människor, skogens lejon, trädens och markernas monark, är på väg för att möta män, kvinnor, barn, alla som lever på jorden, på detta torg idag. *(Han slår på trumman medan han går ut till höger)*

KABALA: Vad nu? Kungen kommer till vårt politiska möte?

(Alla visar förvåning)

X: Kommer kungen hit?

FRU PALAVER: Vad menas med detta?

A: Mutanda är den vi vill höra!

ALLA: Mutanda!

FRU PALAVER: Vi kvinnor skall göra vårt. Vi vill kämpa med er för friheten. Vi skall komma med maten

FRIHET

och ta hand om de sårade. Frihet!

ALLA KVINNOR: (*Rusar upp och ropar*) Frihet!

PALAVERS GRUPP: Frihet med rättvisa!

(*Mutanda kommer in tillsammans med Adamu. Starka välkomstrop*)

KABALA: Mutanda!

SKRIK AV: Mutanda!

A: Ge oss signalen!

B: Vi är redo!

KABALA (*till Tadima*): Titta! Mutanda och Adamu tillsammans!

TADIMA: Vänta bara, var inte rädd, Mutanda tar nog itu med honom.

KABALA: Ned med Adamu!

MUTANDA: Hör på mig!

KABALA: Låt Mutanda tala.

MUTANDA: (*Stiger upp på upphöjningen och talar. Adamu står till vänster bredvid upphöjningen*)

Mina vänner och lojala kamrater! Mitt tal idag blir inte långt, men det är det viktigaste jag någonsin hållit. Jag har fantastiska nyheter åt er. Jag har funnit vägen, som leder till frihet, inte i framtiden, men frihet i dag.

(*Hurrarop*)

III AKTEN

KABALA: (*Ropar*) Vi blir fria idag!

TADIMA: Imperialisterna döda och borta!

(*Rop från Palavers grupp med Palaver själv som leder*)

PALAVÉR: (*Hånfullt*) Har ni funnit vägen till friheten?
Er frihet — inte min.

X: Ned med Babalawa-stammen!

Y: Vi måste bekämpa dem in i det sista.

(*Spänningen mellan Mutandas och Palavers grupper stiger. Stor förvirring. Det hotar att bli slagsmål. Utroparen inträder och slår på trumman. Han marscherar långt fram till vänster på scenen och blir kvar där*)

UTROPARE: Hans Majestät, den mäktigaste härskaren över alla människor, skogens lejon, trädens och marker-kernas monark är här nu och bjuder tystnad.

(*Ropen dämpas ned till ett mummel. Flera trumslagare inträder och kommer fram på scenen trummande. Tjännare bär in en stol för konungen och ställer den på upphöjningen jämte en för drottningen bredvid upphöjningen. Konungen inträder... Han åtföljes av Asunke och en parasollbärare. När han går fram till upphöjningen, bugar sig alla djupt. Han sätter sig och gör ett tecken åt alla att resa sig*)

OBONG: Adamu, har herr Roland blivit underrättad om att vi önskar hans närvaro här idag?

ADAMU: Ja, Ers Majestät, han har underrättats — och han kommer här.

FRIHET

(Roland inträder från höger i fonden. Han står bredvid upphöjningen till höger)

OBONG: Adamu, nu då alla är närvarande, hur kan vi då göra folket till lags?

ADAMU: O Konung, Mutanda talade just då Ers Majestät anlände.

OBONG: Låt Mutanda tala då!

MUTANDA: Ers Majestät, Adamu har visat mig på den enda väg som leder till bestående frihet. Han kom till mitt hem idag, och jag blev gripen av den revolutionära förändringen hos honom. Tillsammans såg vi den inverkan våra intriger och vår oenighet har på Bokondo. Vi såg vad vi kunde göra för Bokondo, om vi arbetade tillsammans. Med sin ärlighet och osjälviskhet har han visat mig hur mycket mer han tänker på Bokondos välfärd än jag gjort, och jag vill be er alla om förlåtelse.

KABALA: Förlåtelse för vad?

A: Vad är det här?

TADIMA: Vad har du gjort?

MUTANDA: Jag har bedragit er.

A: Mutanda!

KABALA: Vad menar du? Tänker du överge oss *nu*?

MUTANDA: Nej aldrig, inte jag. Jag tänker kämpa mer

III AKTEN

än någonsin nu, men ända till idag har mina motiv varit att göra mig själv stor. En man kan kämpa för frihet för sitt land och vara diktator i sitt eget hem — och i sitt eget parti. Jag har kämpat mer för min egen ära än för Bokondos ära.

FRU PALAVER: Hur skall det bli med den där skatten?
Det är det vi vill veta.

MUTANDA: Innan vi går över till den saken, skall vi försona oss med John Palaver och ena Bokondo. (*Han gå fram emot John Palaver*)

KABALA: Palaver!

TADIMA: Vad nu!

A: Vad tänker han göra?

B: Gör inte det!

MUTANDA: Nej, John är inte längre min fiende. John, jag är ledsen för det sätt på vilket jag har behandlat dig, din stam och Afrikas Nationella parti. Jag har alltid känt mig överlägsen dig. Jag har behandlat dig som om du ingenting visste och föraktat dig och ditt parti. Men jag hade fel. Vad kan någon av oss hoppas på, om vi inte finner en väg ut ur vår splittring? Nu vill jag kämpa, sida vid sida med dig i denna nya kamp.

PALAVER: Vilken kamp? Vad menar du? Att säga förlåt — är det alltsammans?

FRIHET

ADAMU: Du vet, vi har alla skrikit efter frihet, frihet hela tiden. Vi kan bli fria från Roland och Imperia — men värre imperialister finns kvar i oss: hat, själviskhet, orenhet och oärlighet — vi kan aldrig bli fria, så länge vi har dem kvar. (*Till Palaver*) John, du har alltid varit en väldig kämpe för friheten — är du med oss i den här kampen?

PALAVÉR: Jag måste erkänna, att jag inte vet, vad jag ska säga. Inställningen hos min politiske motståndare Mutanda idag har överraskat mig. Jag tycker att han verkligen har förändrats. Det är egentligen ingen skillnad på vårt politiska program. Det finns ingen anledning till, att vi inte skulle kunna arbeta tillsammans för vårt lands enande. Tillsammans kan vi skapa en ny politik. Jag är säker på, att alla Bokondos stammar skulle kunna samarbeta i fred och enhet. Mutanda, jag vill säga förlåt för min andel i bitterheten. (*Går tvärs över scenen till Mutanda. De skakar hand. Alla hurrar*)

MUTANDA: Det här är rätta dagen att gottgöra allt som är fel. Herr Roland, förlåt, att jag varit en sådan nagel i ögat på er.

ROLAND: (*Kommer fram*) Jag antar, att det funnits fel å bägge sidor.

MUTANDA: Alla dessa år har jag hatat er och kallat er för folkets fiende. Jag har kämpat för att få er och ert folk ut ur mitt land. Men jag var för trångsynt.

III AKTEN

Jag kan inte glömma mitt folks sår, men hat och bitterhet kan aldrig hela dessa sår. Förlåter ni mig?

ROLAND: Men, Mutanda, jag kan försäkra er, att det inte varit något personligt oss emellan . . .

ADAMU: Herr Roland, är det inte just det som är felet? Vi har varit så förblindade, var och en av sin politik och sina synpunkter, att vi inte kunnat betrakta varandra som människor över huvud taget.

MUTANDA: Herr Roland, ni har alltid ansett mig som revolutionär. Ni har rätt. Och idag är jag mer revolutionär än någonsin. Men om vi förbiser den större revolutionen, som förändrar människor, så är allt förfelat. Vi måste ha en revolution, som är långt större, en revolution, där vi kan hålla ihop och förvandla världen tillsammans — med början hos oss själva.

ROLAND: Börja med oss själva? Er ärlighet och ert mod har fått mig att skämmas och jag har tänkt på, vad ni sade till mig för två dagar sedan. Jag och mitt folk har delat ut materiella förmåner. Vi har skördat makt och ägodelar åt oss själva, men vi har fått människor emot oss, därför att vi alltid varit så säkra på, att vi själva vetat, vad som var bäst. Jag och mitt folk måste förändras. Och vi *skall* förändras. Förlåt, Ers Majestät.

FRU PALAVER: Hur ska det bli med den där skatten?

ROLAND: Ja, jag skulle vilja säga något om det. Ett av skälen till att jag var så ivrig med det där förslaget,

FRIHET

var att det var mitt eget påhitt. Ers Majestät, får jag lämna åt Er, Era ministrar, herr Mutanda och herr Palaver att tillsammans göra upp en plan, som Ni känner bäst tillgodoser landets intressen? Och får jag tillåtelse att ta tillbaka mitt förslag?

(Förvåning och förtjusning hos alla)

ASUNKE: *(Reser sig och går fram)* Mina vänner, idag bevittnar vi en hjärtats revolution. När vi lyssnar, talar Gud. Han visar oss vägen. Vi är fria, endast när vi är fria från hat och själviskhet. Ers Majestät, vad har Ni att säga?

OBONG: *(Stiger upp — alla bugar sig djupt. Han gör tecken åt dem att resa sig)* Mina kära söner och döttrar! Gud planlade aldrig en splittrad värld för oss. Vi fick in splittring i vårt familjeliv och vårt nationella liv, när vi slutade lyssna till Honom. Den kyckling, som är närmast hönan, äter de fetaste maskarna. Vi är precis som kycklingar, som förrirat sig bort från hönsmannan. Vi har vägrat att lyssna på Guds röst. Nu kan jag skymta en ny tidsålder, planlagd efter Guds ledning. Tomma händer skall bli fyllda med arbete, tomma magar med mat och tomma hjärtan med en idé, som verkligen tillfredsställer. Detta är den revolution, som Adamu givit oss. Att få bli delaktig av denna stora enande kraft i vår tidsålder, kan bli vårt livs höjdpunkt.

(Ridån går ned)